

Білецька В. В., Ясько Л. В.
Київський університет імені Бориса Грінченка, м. Київ

ВИКОРИСТАННЯ АКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

У роботі проаналізовано ефективність використання активних методів навчання в процесі надання знань студентам вищих навчальних закладів. Визначено шляхи впровадження активних форм навчання у процес підготовки фахівців з фізичної культури на підставі їх застосування під час викладання дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання».

Ключові слова: студенти, активні методи навчання, фізичне виховання, дисципліна «Теорія і методика фізичного виховання».

Білецькая В.В., Ясько Л.В. Использование активных методов обучения при подготовке будущих учителей физической культуры.

В работе проанализирована эффективность использования активных методов обучения в учебном процессе студентов высших учебных заведений. Определены пути внедрения активных форм обучения в процесс подготовки специалистов по физической культуре посредством их применения в преподавании дисциплины «Теория и методика физического воспитания».

Ключевые слова: студенты, активные методы обучения, физическое воспитание, дисциплина «Теория и методика физического воспитания».

Viktorija Biletska, Liliya Yasko. Usage of active learning techniques for educating the upcoming teachers of physical education.

The paper analyzes efficiency of using active methods learning in process of teaching students in higher educational institutions.

Established that to improve the quality of learning theoretical disciplines it is necessary to focus on innovational teaching methods.

These methods activate creative activity of students during solving tasks. Identified the ways of introduction active learning methods in preoperational process of specialists in physical culture and sport on the basis of their application during teaching the discipline «Theory and methods of physical education». Proposed the introduction of active learning methods and practical trainings during studying of the following courses: «researching methods in the theory and methodology of physical education», «means and methods of physical education», «regularities of forming funded adaptation in the process of physical education», «development of physical qualities», «concept of planning, its types and content», «features of teaching methods with special medical groups», «physical education in armed forces of Ukraine», «adaptive physical education», «modern sports and wellness technologies in physical education». Proposed to involve students in discussions at lectures and seminars and lead practices on the bases of schools, researching laboratories and specialized educational institutions. Lecture material on the topics «regularities of forming funded adaptation in the process of physical education», «concept of planning, its types and content» and «physical education in Armed forces of Ukraine» it is appropriate to apply as binary lectures. Lecturer of biomedical courses and lecturer-methodist of pedagogical practice should be involved to these lectures.

Proposed introduction of practical and researching tasks for implementation independent work of students. Participation in practical lessons will allow to increase the effectiveness of students' adaptation to conditions of future professional activity.

During the execution of researching tasks, students can conduct research and present results of their own research at scientific conferences. This will give opportunity to increase level of students' knowledges and educational quality of university which prepares teachers of physical education.

Key words: students, active methods of education, physical education, course «Theory and method of physical education».

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток ринкових відносин в економіці і новітніх технологій у виробництві зумовив необхідність підвищення якості вищої професійної освіти. Бакалавр з вищою освітою повинен не тільки мати високу кваліфікацію, а й бути професійно мобільним, здатним успішно реалізувати власний потенціал в соціально-економічних умовах, що змінюються, творчо активним і, головне, вільно орієнтується в інформаційному просторі [1, с. 20-24; 14].

Університети та інститути з факультетами підготовки фахівців з фізичної культури і спорту відрізняються від інших навчальних закладів поєднанням навчальної та спортивної діяльності, тому студенти повинні вміти самостійно заповнювати прогалини в своїх знаннях, мати досить високу мотивацію до навчальної діяльності і «вміти вчитися» [8, с. 4]. В даний час професійна освіта потребує засобів, що дозволяють вирішувати її завдання на новому рівні, тому актуальною проблемою, що стоїть перед нею, стає пошук і використання нових нетрадиційних форм і методів навчання, серед яких особливий інтерес викликають, так звані активні методи навчання [12, 14].

Проблема використання активних методів навчання періодично виникає в теорії і практиці освіти, по-перше, у зв'язку з інтенсифікацією процесу навчання, по-друге, у зв'язку з проблемою активізації пізнавальної діяльності студентів [10, 15]. Реформування вищої школи, перехід на багаторівневу систему професійної підготовки вимагають виявлення і

використання потенціалу активних методів навчання для вирішення завдань вдосконалення професійної підготовки студентів, виявлення психолого-педагогічних умов, при яких застосування активних методів навчання сприяє, з одного боку, результативності професійного навчання, підвищенню його якості, з іншого – розвитку суб'єктної позиції майбутнього фахівця [11, 13].

Фахівцями галузі вивчено шляхи розвитку інтелектуально-творчого потенціалу майбутніх учителів [3], напрямки активізації пізнавальної діяльності студентів у процесі загальнопедагогічної підготовки [7], особливості формування компетентностей учителів [2], способи самоорганізації студентів за допомогою активних методів навчання [9, 12], особливості використання інтерактивних методів навчання у підготовці вчителів [6, 14].

Однак недостатньо вивченими є питання щодо шляхів впровадження активних методів навчання в розділи самостійної роботи та форми практичних занять студентів спортивних факультетів під час вивчення окремих фахових дисциплін, що і зумовило мету нашого дослідження.

Мета дослідження – визначити шляхи впровадження активних методів навчання у процес підготовки фахівців з фізичної культури і спорту з метою підвищення конкурентоспроможності майбутніх фахівців галузі.

Результати досліджень та їх обговорення. Послідовність формування знань людини передбачає їх передачу, засвоєння та застосування. Виходячи з цього, одним із чинників якісного формування професійних компетентностей майбутніх фахівців виступає здатність студентів засвоювати навчальний матеріал, яка щільно пов'язана з можливостями їх пам'яті. Фахівцями доведено, що на здатність людини запам'ятовувати навчальний матеріал значно впливає форма подачі інформації. Так, згідно конусу навчання Е.Дейла [3, с. 188; 4], в процесі читання, сприйняття інформації на слух та зорового спостереження людина запам'ятовує 10-30 % інформації; в процесі перегляду відео та спостереження за конкретно дією ефект запам'ятовування підвищується до 50 %. До найбільш ефективних способів засвоєння інформації відносять прийняття участі в обговоренні, виступ з доповіддю, імітацію та виконання реальної дії (70-90 % запам'ятовування).

Виходячи з вищезазначеного, для підвищення ефективності засвоєння студентами матеріалу з теоретичних навчальних дисциплін необхідно орієнтуватися саме на активні методи навчання, які активізують творчу діяльність студентів під час вирішення поставлених завдань та характеризуються високим ступенем участі студентів в навчальному процесі. До таких методів відносять різноманітні лекції: проблемні, бінарні, з запланованими помилками, лекції прес-конференції; «мозкові штурми», ділові ігри, педагогічні завдання, ситуації інсценування різних ситуацій та ін. [1, с. 18-20; 5]. Активні методи навчання здійснюють загальний позитивний вплив на реалізацію та розвиток суб'єктної позиції студента в навчальному процесі у ВНЗ. Найбільший вплив активні методи навчання здійснюють на розвиток таких особистісних характеристик студентів, як активність, автономність і опосередкованість [17].

Однією з провідних дисциплін, що вивчається майбутніми вчителями фізичної культури є «Теорія і методика фізичного виховання». На наш погляд, впровадження активних методів навчання сприятиме підвищенню якості викладання дисципліни та може проводитись у наступних напрямках:

- 1) залучення студентів до дискусій та обговорень, відвертих розмов, «мозкових штурмів» в рамках лекційних та семінарських занять;
- 2) розширення можливостей практико-орієнтованого навчання – стажування та проведення педагогічних практик на базах шкіл, науково-дослідних лабораторій, спеціалізованих навчальних закладів;
- 3) підвищення якості та впровадження нових форм виконання самостійної роботи.

Шляхи підвищення якості виконання самостійної роботи та впровадження активних методів навчання за розділами дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання» представлені в таблицях 1 та 2.

Таблиця 1

Самостійна робота студентів з дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання»

Оформлення результатів самостійної роботи студентів	Представлення результатів самостійної роботи студентів	Впровадження результатів самостійної роботи студентів
I. Теоретичні завдання для самостійної роботи студентів		
конспект, реферат, презентація, тези, схема, план	доповідь на семінарському занятті з використанням підготовлених конспектів, рефератів, презентацій, тез, схем, планів	використання отриманого досвіду в процесі підготовки курсових, бакалаврських робіт та публічних виступів
II. Практичні завдання для самостійної роботи студентів		
конспект, реферат, поурочний робочий план, графічний робочий план, план-конспект уроку, програма занять, комплекси вправ різної спрямованості, комплекс вправ ранкової гігієнічної гімнастики, комплекс вправ фізкультхвилинок, план проведення рухливих ігор на великій перерві	реалізація завдання на практичних заняттях (у спортивних залах, на стадіонах, майданчиках, інших спортивних спорудах, у школах, коледжах, училищах)	використання отриманого досвіду під час проходження педагогічної практики та в подальшій професійній діяльності, участь у Всеукраїнській студентській Олімпіаді
III. Науково-дослідні завдання для самостійної роботи студентів		

обґрунтування тематики досліджень, постановка мети та завдань дослідження, вибір методів дослідження, розробка програми дослідження, підготовка протоколів досліджень	проведення науково-дослідного експерименту під керівництвом викладача, куратора, керівника студентського наукового гуртка, керівника студентського наукового товариства (за допомогою методів анкетування, методів визначення рівня фізичної підготовленості, фізичної працездатності, фізичного здоров'я, функціональних проб та ін., обробка результатів за допомогою методів математичної статистики)	доповіді на кафедральних, студентських факультетських, університетських, Всеукраїнських, Міжнародних конференціях, публікація тез та статей за результатами дослідження, участь у Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт
---	--	--

Таблиця 2

Впровадження активних методів навчання за розділами дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання»

Практико-орієнтовані заняття	Завдання заняття
<i>Тема: «Методи досліджень в теорії і методиці фізичного виховання»</i>	
віїзне заняття (в профільних науково-дослідних лабораторіях Науково-дослідного інституту фізичної культури і спорту, центрах наукової підготовки, тощо)	ознайомлення з методами наукових досліджень в галузі та можливостями їх застосування, отримання наукового досвіду
<i>Тема: «Засоби та методи фізичного виховання»</i>	
практичне заняття (на спортивній базі університету)	практичне засвоєння вправ, визначення їх ефекту та впливу на організм, формування навички складання комплексів вправ різної спрямованості
<i>Тема: «Закономірності формування накопичувальної адаптації у процесі фізичного виховання»</i>	
бінарна лекція* (викладач з дисципліни та викладач медико-біологічних дисциплін); віїзне заняття (в профільній науково-дослідній лабораторії Науково-дослідного інституту фізичної культури і спорту, центри наукової підготовки, тощо)	підвищення ефективності засвоєння теоретичного матеріалу отримання наукового досвіду в організації та проведенні досліджень, залучення до наукових досліджень
<i>Тема: «Розвиток фізичних якостей»</i>	
віїзне заняття (у спортивному клубі); практичне заняття (на спортивній базі університету)	практичне засвоєння методик розвитку рухових якостей
<i>Тема: «Поняття про планування, його види і зміст»</i>	
бінарна лекція (викладач з дисципліни, методист з практики); практичне заняття (розробка графічного навчального плану, планів - конспектів уроків)	підвищення ефективності засвоєння теоретичного матеріалу практична розробка документів планування
<i>Тема: «Особливості методики занять зі спеціальними медичними групами»</i>	
практичне заняття (на спортивній базі університету, коледжу, у школі)	розробка та проведення комплексів вправ з урахуванням специфіки захворювань учнів та студентів (комплекси вправ при захворюваннях серцево-судинної, дихальної, травної систем, органів зору, комплекси вправ для профілактики та корекції порушень опорно-рухового апарату, ін.)
<i>Тема: «Фізична підготовка у збройних силах України»</i>	
бінарна лекція (викладач з дисципліни, викладач дисципліни «Збройні сили на захисті України»)	підвищення ефективності засвоєння теоретичного матеріалу
<i>Тема: «Адаптивне фізичне виховання»</i>	
віїзне заняття (на базі спеціалізованих освітніх закладів)	практичне засвоєння методик занять із дітьми з особливими потребами
<i>Тема: «Сучасні фізкультурно-оздоровчі технології у фізичному вихованні»</i>	
віїзне заняття (у спортивному клубі, фітнес-центрі);	практичне засвоєння сучасних фізкультурно-оздоровчих методик

практичне заняття (на спортивній базі університету)	
--	--

*Бінарна (лат. *binarius* - який складається з двох частин) лекція проводиться у формі діалогу двох викладачів (як правило, теоретика і практика), під час лекції моделюються та дискутуються реальні ситуації теоретичних і практичних питань, що виховує культуру дискусії та вміння студентів вести діалог та приймати рішення

Висновки. 1. Сутнісною характеристикою активних методів навчання в формах моделювання, проектування та ігрової діяльності є, перш за все, їх педагогічний потенціал, що дозволяє реалізовувати і розвивати суб'єктну позицію учасників освітнього процесу.

2. Застосування активних методів навчання дозволяє виробляти у студентів моделі ефективної взаємодії як всередині групи, так і поза навчальним простором, сприяє розвитку соціальної компетентності, що вміщує комунікативні навички.

3. Впровадження активних методів навчання в процес викладання теоретичних дисциплін сприяє підвищенню якості рівня засвоєння знань студентами, а отриманий практичний досвід на базі профільних установ (наукових лабораторій, спеціалізованих навчальних закладів, спортивних клубів) сприятиме підвищенню адаптації до умов майбутньої професійної діяльності.

Перспективи подальших розвідок з даного напрямку. Передбачається вивчення особливостей використання елементів тренінгових технологій у підготовці фахівців з фізичної культури і спорту.

Література

1. Активізація навчального процесу у сучасній вищій школі: Метод. огляд / Уклад. Л. А. Якимова. – К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. – 32 с.
2. Гапонова О.Ю. Розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності учителів початкової школи в системі післядипломної освіти: дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / О.Ю. Гапонова. – Хмельницький, 2015. – 200 с.
3. Єфіменко С.М. Розвиток інтелектуально-творчого потенціалу майбутнього учителя технологій у процесі професійної підготовки: дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / С.М.Єфіменко. – Кіровоград, 2015.- 200 с.
4. Кійосакі Р. Другий шанс / Р. Кійосакі; перекл. з англ. О.Г. Белошеєв. –Москва: Бізнес-пресс, 2015. – 197 с.
5. Лекції, методика їх підготовки і проведення [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://npu.edu.ua!/e-book/book/html/D/ispu_kiovist_Ficyla_Pedagogika_VSh/650.html
6. Матвиенко Т.И. Интерактивные методы обучения как средство самовоспитания будущих учителей: дис.... канд. пед. наук, 13.00.01 / Т.И. Матвиенко. – Оренбург, 2009. – 208 с.
7. Олексюк О.Є. Активізація пізнавальної діяльності студентів у процесі загальнопедагогічної підготовки: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / О.Є. Олексюк. – К., 2005. – 22 с.
8. Федоскіна Е.М. Развитие личности студентов вузов физической культуры в процессе учебной деятельности на основе активных методов обучения: дис... канд. пед. наук, 13.00.04 / Е.М. Федоскіна. – Смоленск, 2006. – 189 с.
9. Халанская В.А. Процесс самоорганизации личности студентов при изучении психологии с помощью активных методов обучения: дис.... канд. психол. наук, 19.00.07 / В.А. Халанская. – Белгород, 2006. – 206 с.
10. Dunlosky J. Improving students' learning with effective learning techniques: Promising directions from cognitive and educational psychology / J. Dunlosky, K.A. Rawson, E.J. Marsh, M.J. Nathan, D.T. Willingham // *Psych Sci Publ Int* 14(1):4 – 2013. – P. 58. – // [CrossRefGoogle Scholar](#).
11. Momsen J.L. Just the facts? Introductory undergraduate biology courses focus on low-level cognitive skills / J.L. Momsen, T.M. Long, S.A. Wyse, D. Ebert-May // *CBE Life Sci Educ* 9(4) – 2010. – P. 435–440 // Abstract/FREE Full Text.
12. Oakley B. Turning Student Groups into Effective Teams / B. Oakley, R.M. Felder, R. Brent, I. Elhajj // *The Journal of Student Centered Learning*. – Vol. 2. – № 1. – 2004. – P. 9-34 / [www.ncsu.edu/felder-public/Papers/Oakley-paper\(JSCL\).pd](http://www.ncsu.edu/felder-public/Papers/Oakley-paper(JSCL).pd).
13. Prince J.M. Department of Chemical Engineering North Carolina State University Inductive Teaching and Learning Methods: Definitions, Comparisons, and Research Bases / Michael J. Prince, Richard M. Felder // *Journal of Engineering Education*. – April, 2006. – P. 123-139.
14. Ramsden P. Learning to Teach in Higher Education / P. Ramsden. – 2nd ed., London: Taylor and Francis, Inc., 2003.
15. Ruiz-Primo M.A. Impact of undergraduate science course innovations on learning / M.A. Ruiz-Primo, D. Briggs, H. Iverson, R. Talbot, L.A. Shepard // *Science* 331(6022):1269–1270 (2011) // Abstract/FREE Full Text.
16. Slavich G.M. Transformational teaching: Theoretical underpinnings, basic principles, and core methods / G.M. Slavich, P.G. Zimbardo // *Educ Psychol Rev* 24(4):569–608. – 2012 // [CrossRefMedlineGoogle Scholar](#)
17. What is team-based learning? Retrieved March 17, 2012 from <http://www.tlcollaborative.org/ABOU.T.HTM#1>.